

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης): Ερωτήσεις και Απαντήσεις

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

H βία κατά των γυναικών είναι ένα φαινόμενο διαρθρωτικού και παγκόσμιου χαρακτήρα, το οποίο δεν γνωρίζει κοινωνικά, οικονομικά ή εθνικά σύνορα. Συνιστά σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και παραμένει ευρέως ατιμώρητη. Καθημερινά στην Ευρώπη, υπάρχουν γυναίκες που κακοποιούνται ψυχολογικά και σωματικά στην «ασφάλεια» του ίδιου τους του σπιτιού, υφίστανται επίμονη παρακολούθηση, παρενοχλούνται, βιάζονται, ακρωτηριάζονται, εξαναγκάζονται από τις οικογένειές τους να συνάψουν γάμο ή υποβάλλονται σε στέρωση χωρίς τη θέλησή τους. Τα παραδείγματα βίας κατά των γυναικών είναι άπειρα και τα θύματά της αναρίθμητα. Έρευνες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και εκστρατείες ευαισθητοποίησης καταδεικνύουν τις ευρείες διαστάσεις που έχουν λάβει η ενδοοικογενειακή και η σεξουαλική βία. Οι αποκαλύψεις των κινημάτων «*#MeToo*» σε ολόκληρη την Ευρώπη ρίχνουν φως στις διαστάσεις της σεξουαλικής κακοποίησης των γυναικών και στη δυσκολία που αυτές αντιμετωπίζουν να την καταγγείλουν. Πολλές γυναίκες φοβούνται υπερβολικά ή ντρέπονται να ζητήσουν βοήθεια, πληρώνοντας ενόστε τη σιωπή τους με την ίδια τους τη ζωή. Αυτές που καταγγέλλουν δεν εισακούονται πάντα. Η ενδοοικογενειακή βία είναι μια πάρα πολύ διαδεδομένη άλλης μορφής βία, η οποία στρέφεται κυρίως κατά των γυναικών, αλλά και των ανδρών, των παιδιών και των ηλικιωμένων. Λίγοι είναι οι δράστες που δικάζονται και ακόμη λιγότεροι είναι εκείνοι που καταδικάζονται.

■ Αναλαμβάνοντας τον ηγετικό του ρόλο στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το Συμβούλιο της Ευρώπης υιοθέτησε τη Σύμβαση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης αναγνωρίζεται ευρέως ως η πιο μεγαλεπήβολη νομική πράξη για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας ως παραβίασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Από το 2011 που άνοιξε προς υπογραφή, συγκέντρωσε σημαντική υποστήριξη σε όλα τα επίπεδα: από εθνικές, περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις, από το κοινό, τα κοινοβούλια, λοιπές εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την πανεπιστημιακή κοινότητα. Έχει διακριθεί με εθνικά και διεθνή βραβεία για το όραμά της να προστατεύσει τις γυναίκες και τα κορίτσια από τη βία.

■ Τέθηκε σε ισχύ το 2014, δηλαδή τρία μόλις έτη μετά την υιοθέτησή της, καταδεικνύοντας έτσι τόσο την ανάγκη των κρατών μελών να δεσμευθούν νομικά με μία συνθήκη που θα καθοδηγεί τις προσπάθειές τους να δώσουν τέλος στη βία με βάση το φύλο όσο και την πολιτική τους δέσμευση να τηρούν τις αρχές και τις αξίες που κατοχυρώνονται στη σύμβαση.

■ Παρά τους σαφώς καθορισμένους στόχους της σύμβασης, τη σοβαρότητα του φαινομένου και των επιδράσεων του στα θύματα και την κοινωνία, ορισμένες θρησκευτικές και υπερσυντηρητικές ομάδες επιδίδονται τα τελευταία χρόνια σε ψευδείς ρητορείες σχετικά με αυτή, ιδίως όσον αφορά την έννοια του «φύλου» που αναφέρεται στο κείμενο. Αυτές οι ανακριβείς δηλώσεις πρέπει να γίνουν γνωστές και να αντιμετωπιστούν με την κατάδειξη των σκοπών της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, οι οποίοι συνίστανται στην εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ;

■ Η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας πρέπει να αποτελεί σημαντικό στόχο πολιτικής κάθε κυβέρνησης η οποία δεσμεύεται να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των ατόμων. Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν γίνει πολλά σημαντικά βήματα σε ορισμένα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, αλλά η υφιστάμενη νομοθεσία συχνά δεν εφαρμόζεται επαρκώς, οι υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα παραμένουν ελάχιστες ή δεν χρηματοδοτούνται επαρκώς, ενώ επικρατούν σεξιστικές συμπεριφορές. Πέραν αυτού, η υφιστάμενη νομοθεσία και η διαθέσιμη υποστήριξη ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα, με αποτέλεσμα την εμφάνιση τεράστιων διαφορών στην παρεχόμενη προστασία.

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης καλεί τις κυβερνήσεις που την έχουν κυρώσει να λάβουν ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση κάθε μορφής βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Κάθε διάταξη της Σύμβασης επιδιώκει την πρόληψη της εμφάνισης βίας, τη βοήθεια των θυμάτων και τη μέριμνα για την παραπομπή των δραστών στη δικαιοσύνη. Η σύμβαση απαιτεί την ποινικοποίηση διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών – για παράδειγμα της ενδοοικογενειακής βίας, της επίμονης παρακολούθησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της ψυχολογικής βίας – και την επιβολή νομικών κυρώσεων. Προκειμένου να εξαλειφθεί το φαινόμενο αυτό πρέπει να δοθεί όνομα στη βία κατά των γυναικών και να καταστεί γνωστό ότι η βία αποτελεί έγκλημα.

■ Η εκπόνηση σύμβασης που περιέχει σύνολο νομικά δεσμευτικών κανόνων για μεγαλύτερη προστασία και υποστήριξη αποτελεί σημαντικό βήμα προς μια ολοκληρωμένη και εναρμονισμένη απάντηση, η οποία θα διασφαλίζει μια ζωή χωρίς βία για όλες τις γυναίκες.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ;

■ Η σύμβαση καθιστά σαφές ότι η βία κατά των γυναικών και η ενδοοικογενειακή βία δεν μπορούν πλέον να θεωρούνται ιδιωτική υπόθεση· τα κράτη όμως έχουν την υποχρέωση, με ολοκληρωμένες και ενοποιημένες πολιτικές, να προλαμβάνουν τη βία, να προστατεύουν τα θύματα και να τιμωρούν τους δράστες. Εφόσον αποδέχονται τη σύμβαση, οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να τροποποιήσουν τη νομοθεσία τους, να λάβουν πρακτικά μέτρα και να διαθέσουν πόρους προκειμένου να επιτύχουν μηδενική ανοχή στη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία. Η πρόληψη και η καταπολέμηση αυτού του είδους βίας δεν αποτελεί πλέον ζήτημα που έγκειται στην καλή θέληση, αλλά νομικά δεσμευτική υποχρέωση. Αυτό θα βοηθήσει τα θύματα σε ολόκληρη την Ευρώπη και όχι μόνο.

■ Πέραν των νομικών υποχρεώσεων, η σύμβαση απευθύνει κι ένα σημαντικό πολιτικό μήνυμα στην κοινωνία ως σύνολο, ότι δηλαδή η βία κατά των γυναικών και η ενδοοικογενειακή βία είναι απαράδεκτες. Όραμά της είναι να ρίξει φως στην πραγματικότητα την οποία βιώνουν πολλές γυναίκες και κορίτσια που υφίστανται βία, να ευαισθητοποιήσει και να αλλάξει τη νοοτροπία σε βάθος χρόνου.

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ;

■ Όχι. Η σύμβαση εφαρμόζεται κυρίως στις γυναίκες, διότι καλύπτει μορφές βίας τις οποίες βιώνουν μόνον οι γυναίκες λόγω του φύλου τους (αναγκαστική άμβλωση, ακρωτηριασμός γυναικείων

γεννητικών οργάνων) ή τις οποίες οι γυναίκες βιώνουν πολύ συχνότερα από τους άντρες (σεξουαλική βία και βιασμός, επίμονη παρακολούθηση, σεξουαλική παρενόχληση, ενδοοικογενειακή βία, αναγκαστικός γάμος, αναγκαστική στέρωση). Αυτές οι μορφές βίας αποτελούν απόρροια άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών και αποτέλεσμα διάκρισης κατά των γυναικών.

■ Ωστόσο, και οι άνδρες βιώνουν ορισμένες μορφές βίας που καλύπτονται από τη σύμβαση, όπως η ενδοοικογενειακή βία και ο αναγκαστικός γάμος, όμως τα περιστατικά είναι πιο σπάνια και συχνά σε λιγότερο σοβαρή μορφή. Η σύμβαση αναγνωρίζει το γεγονός αυτό και ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα μέρη να εφαρμόζουν τις διατάξεις της σε όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλαμβανομένων των ανδρών, των παιδιών και των ηλικιωμένων. Τα κράτη μπορούν να επιλέξουν εάν θα εφαρμόζουν ή όχι τη σύμβαση στα εν λόγω θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

ΓΙΑΤΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΚΑΝΕΙ ΛΟΓΟ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΕΜΦΥΛΟ» ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ;

■ Η σύμβαση κάνει λόγο για τον «έμφυλο» χαρακτήρα της βίας κατά των γυναικών ή για «βία με βάση το φύλο» διότι αντιμετωπίζει μορφές βίας οι οποίες στρέφονται κατά των γυναικών λόγω του φύλου τους ή/και οι οποίες επηρεάζουν δυσανάλογα τις γυναίκες (βλέπε ανωτέρω). Αυτός είναι ένας λόγος παραπάνω για τον οποίο η βία κατά των γυναικών και η ενδοοικογενειακή βία δεν μπορούν να εξεταστούν χωρίς να ληφθούν υπόψη ζητήματα ισότητας των φύλων.

■ Συνεπώς, η σύμβαση εντάσσει την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας στο πλαίσιο της επίτευξης της ισότητας των φύλων de jure και de facto. Το προοίμιο της αναγνωρίζει τη δομική φύση αυτού του είδους βίας, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα αίτιο και αιτιατό των άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών και περιορίζει την πλήρη εξέλιξη των γυναικών.

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δεν επιδιώκει την «εξάλειψη των διαφορών» μεταξύ γυναικών και ανδρών ούτε υποδηλώνει ότι οι γυναίκες και οι άνδρες είναι ή θα πρέπει να είναι «το ίδιο». Ωστόσο, απαιτεί την ανάληψη δράσης για την καταπολέμηση της ιδέας ότι οι γυναίκες είναι κατώτερες από τους άνδρες. Πράγματι, οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα, τα έθιμα και οι παραδόσεις ευνοούν ακόμη τους άνδρες σε πολλούς χώρους, για παράδειγμα στη σφαίρα της ιδιωτικής και της δημόσιας ζωής, στην πολιτική ζωή, την εργασία, τα συστήματα εκπαίδευσης, την καταγγελία εγκλημάτων στην αστυνομία ή την παράσταση ενώπιον των δικαστηρίων. Έτσι οι γυναίκες

βρίσκονται σε ακόμη δυσχερέστερη θέση να δημοσιοποιούν περιστατικά βίας και να εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους.

ΓΙΑΤΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ «ΦΥΛΟΥ»;

■ Η σύμβαση τοποθετεί την υποχρέωση πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών στο ευρύτερο πλαίσιο της επίτευξης ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Οι συντάκτες αναφέρονται επομένως στις σχέσεις μεταξύ γυναικών και ανδρών, στους ρόλους και τις ιδιότητές τους στο πλαίσιο της κοινωνίας, και για τον λόγο αυτόν θεώρησαν σημαντικό να συμπεριλάβουν τον ορισμό της έννοιας «φύλο». Ο σκοπός της χρήσης της έννοιας του “φύλου” δεν είναι να αντικαταστήσει τον ορισμό της βιολογικής έννοιας του “φύλου” ούτε τις έννοιες των γυναικών και των ανδρών. Η έννοια αυτή χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι οι ανισότητες, τα στερεότυπα και-κατά συνέπεια- η βία δεν προέρχονται από τις βιολογικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων αλλά από μια κοινωνική κατασκευή, τις αντιλήψεις και τις απόψεις σχετικά με το πώς γυναίκες και άνδρες πρέπει να είναι και να συμπεριφέρονται στην κοινωνία.

■ Κατά το άρθρο 3 στοιχείο γ', ως «φύλο» νοούνται οι «κοινωνικά δημιουργημένοι ρόλοι, συμπεριφορές, δραστηριότητες και ιδιότητες που μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί κατάλληλα για τις γυναίκες και τους άνδρες». Έρευνες καταδεικνύουν ότι ορισμένοι ρόλοι ή στερεότυπα αναπαράγουν ανεπιθύμητες και επιζήμιες πρακτικές, συμβάλλουν δε στην αποδοχή της βίας κατά των γυναικών. Επομένως, το άρθρο 12 παράγραφος 1 ορίζει ως γενική υποχρέωση πρόληψης της βίας την εξάλειψη προκαταλήψεων, εθίμων, παραδόσεων και άλλων πρακτικών που βασίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας των γυναικών ή σε στερεότυπους ρόλους των δύο φύλων. Κατά συνέπεια, η κατανόηση της επιρροής αυτών των προκαταλήψεων, εθίμων και παραδόσεων δίνει στις κυβερνήσεις το έναυσμα να υιοθετήσουν μια “έμφυλη” αντίληψη της βίας όπως ορίζει η Σύμβαση.

■ Ο ορισμός της έννοιας «φύλο» βοηθά και στην κατανόηση του ορισμού της «βίας με βάση το φύλο κατά των γυναικών», η οποία νοείται ως η «βία που καταφέρεται εναντίον μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα ή που επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες», σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3 στοιχείο δ'.

■ Δεν είναι η πρώτη φορά που η έννοια “φύλο” εμφανίζεται στα διεθνή νομικά εργαλεία. Παρόλα αυτά, οι δυσκολίες που υπάρχουν στη μετάφραση της έννοιας “φύλο” και ο διαχωρισμός του από την έννοια του “βιολογικού φύλου” στις γλώσσες όπου δεν υπάρχει ταυτόσημη έννοια, έχουν πυροδοτήσει

αντιδράσεις σχετικά με τη Σύμβαση και την ερμηνείας της. Αυτές οι ερμηνευτικές δυσκολίες δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως πρόσχημα για την απόρριψη της Σύμβασης ή να να αποτελέσουν εμπόδιο στην εφαρμογή της: η Σύμβαση δεν προϋποθέτει μια προσαρμογή των εθνικών νομικών συστημάτων ώστε να ενσωματώσουν τη χρήση της έννοιας “φύλο” αλλά η έννοια χρησιμοποιείται προκειμένου να καταστεί σαφής ο σκοπός των μέτρων που ζητούνται από τα κράτη να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν. Η Σύμβαση έχει ήδη επικυρωθεί σε χώρες όπου στις γλώσσες τους δεν υπάρχει η αντίστοιχη μετάφραση της έννοιας “φύλο” (οι οποίες ανήκουν σε διάφορες γλωσσικές ομάδες, όπως η γερμανική, η ρωμαϊκή και η σλάβικη οικογένεια), χωρίς αυτό να έχει προκαλέσει περαιτέρω αντιδράσεις.

Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΘΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕΙ ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΣ;

■ Σκοπός της σύμβασης δεν είναι να ρυθμίσει την οικογενειακή ζωή ή/και τη δομή της οικογένειας, και επομένως δεν περιλαμβάνει ορισμό της «οικογένειας» ούτε προωθεί συγκεκριμένο είδος οικογενειακού περιβάλλοντος. Η σύμβαση απαιτεί από τις κυβερνήσεις να διαφυλάττουν την ασφάλεια των θυμάτων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο στο σπίτι τους ή απειλούνται από μέλη της οικογένειας, συζύγους ή ερωτικούς συντρόφους, γεγονός που δυστυχώς αποτελεί και την πιο συνηθισμένη μορφή βίας.

■ Καθώς η σύμβαση αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας όποτε λαμβάνει χώρα, δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της σε συντρόφους που έχουν νόμιμα τέλεια γάμο, αλλά το επεκτείνει σε όλους τους συντρόφους, είτε έχουν παντρευτεί είτε όχι, είτε ανήκουν στο ίδιο είτε σε διαφορετικό φύλο. Καμία ομάδα θυμάτων δεν αποκλείεται από την προστασία λόγω οικογενειακής κατάστασης ή για κάποιον από τους υπόλοιπους λόγους διακριτικής μεταχείρισης που καλύπτονται από τη σύμβαση.

■ Η σύμβαση επιδιώκει να προσφέρει ασφάλεια, προστασία και υποστήριξη, καθώς και την προοπτική ανασυγκρότησης μιας ζωής χωρίς βία σε οποιονδήποτε βιώνει μια σχέση στην οποία έχει καταστεί θύμα κακοποίησης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση που υπάρχουν παιδιά, διότι και η απλή παρουσία σε περιστατικά βίαιου συμπεριφοράς στο σπίτι είναι πολύ επιβλαβής. Καθώς αυτό επηρεάζει τα παιδιά εφ’ όρου ζωής, η σύμβαση δίνει προτεραιότητα στην ασφάλεια σε σχέση με τα δικαιώματα επιμέλειας στις περιπτώσεις οικογενειών που σπαράσσονται από τη βία. Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τα πλεονεκτήματα της κοινής επιμέλειας, αλλά στόχο έχει να διασφαλίσει ότι η επαφή με παιδιά δεν θέτει σε κίνδυνο τα δικαιώματα και

την ασφάλεια των θυμάτων και των παιδιών. Πραγματική απειλή για τις οικογένειες αποτελεί η ίδια η βία και όχι τα μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία και την υποστήριξη των θυμάτων.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

■ Η αναπαραγωγή στερεοτύπων με βάση το φύλο στην εκπαίδευση σημαίνει περιορισμό της ανάπτυξης των φυσικών χαρακτηρισμάτων και ικανοτήτων των κοριτσιών και των αγοριών, των επιλογών όσον αφορά την εκπαίδευση και το επάγγελμά τους, καθώς και των ευκαιριών που τους παρουσιάζονται στη ζωή. Η εκπαίδευση των παιδιών επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται για τον εαυτό τους και τους συνομηλίκους τους, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με το άλλο φύλο. Η μόρφωση που παρέχεται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν θα πρέπει να οδηγεί τη νέα γενιά να πιστεύει ότι οι διακρίσεις με βάση το φύλο και η βία κατά των γυναικών είναι αποδεκτές.

■ Για τον λόγο αυτόν η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης επιδιώκει, μέσω του εκπαιδευτικού τομέα, την προαγωγή των αξιών της ισότητας των φύλων, του αμοιβαίου σεβασμού και της απουσίας βίας στην διαπροσωπικές σχέσεις, των μη στερεοτύπων ρόλων των δύο φύλων, του δικαιώματος στην προσωπική ακεραιότητα και της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τη βία με βάση το φύλο και την ανάγκη αντιμετώπισής της (άρθρο 14). Η διδασκαλία αυτών των αρχών βοηθάει τα παιδιά να γίνουν πολίτες που ενστερνίζονται τις αξίες του σεβασμού και της δημοκρατίας και δεν επηρεάζει τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου τους.

■ Οι συντάκτες της Σύμβασης θεώρησαν τα ανωτέρω σημαντική πτυχή της πρόληψης της βίας κατά των γυναικών, καθώς η στάση, οι πεποιθήσεις και οι μορφές συμπεριφοράς διαμορφώνονται από τα πρώτα χρόνια της ζωής. Η διδασκαλία των ανωτέρω αξιών στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση μπορεί σε μεγάλο βαθμό να συνδράμει στη μη αποδοχή της χρήσης βίας κατά των γυναικών. Το άρθρο 14 προσφέρει τη μέγιστη ευελιξία στα συμβαλλόμενα κράτη, καθώς έγκαιρα στη διακριτική τους ευχέρεια να αποφασίσουν σχετικά με τον χρόνο και τον τρόπο παροχής της εν λόγω διδασκαλίας.

■ Η εξάλειψη των στερεοτύπων με βάση το φύλο δεν συνεπάγεται την ανατροπή όλων των παραδόσεων και εθίμων. Η μετάδοση των εθίμων ή των αντιλήψεων από γενιά σε γενιά είναι σημαντική για τη διαμόρφωση της ταυτότητάς μας. Ορισμένα έθιμα και παραδοσιακές πρακτικές, ωστόσο, έχουν επιζήμιες επιπτώσεις για τις γυναίκες και τα κορίτσια και μπορούν να τις εκθέσουν στον κίνδυνο της βίας. Στόχος επομένως πρέπει να είναι η αποδόμηση των στερεοτύπων που

επηρεάζουν γυναίκες και άνδρες, η επίκληση των οποίων γίνεται προκειμένου να δικαιολογηθούν τέτοιου είδους επιζήμιες παραδόσεις. Πρόκειται για τη διαφύλαξη της ασφάλειας των γυναικών και των κοριτσιών στους κόλπους της οικογένειάς τους και οπουδήποτε αλλού και όχι για «αγόρια που καλούνται να ντυθούν ή να παίξουν σαν κορίτσια» ή το αντίστροφο.

ΠΩΣ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΜΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΦΥΛΟΥ;

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δεν θέτει νέα πρότυπα σε σχέση με την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, ούτε και σε σχέση με την αναγνώριση από τον νόμο των ομόφυλων ζευγαριών.

■ Η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ταυτότητας φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού στηρίζεται σε νομικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από άλλες νομικές πράξεις, προπάντων από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 14: απαγόρευση των διακρίσεων, δωδέκατο πρωτόκολλο) και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλέπε παραδείγματος χάριν Oliari κατά Ιταλίας, 2015, Ratzenböck και Seydl κατά Αυστρίας, 2017) καθώς και από τη Σύσταση (2010) 5 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης απαγορεύει διαφόρων ειδών διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων λόγω ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού (άρθρο 4, παράγραφος 3). Έτσι διασφαλίζεται η προστασία και η υποστήριξη όλων των θυμάτων βίας, ανεξαρτήτως τυχόν χαρακτηριστικών τους. Η εφαρμογή των διατάξεων της σύμβασης χωρίς διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου θα σήμαινε, για παράδειγμα, ότι λαμβάνεται μέριμνα ώστε τα διεμφυλικά άτομα να μην αποκλείονται, λόγω ταυτότητας φύλου, από την εξασφαλισμένη υποστήριξη και προστασία σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία, την προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας, τον βιασμό ή τον αναγκαστικό γάμο. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες που διατηρούν σχέσεις του ίδιου φύλου, έτσι ώστε όλες, συμπεριλαμβανομένων των λεσβιών, των αμφιφυλόφιλων και των διεμφυλικών γυναικών, να έχουν, για παράδειγμα, πρόσβαση σε καταφύγια προστασίας από την ενδοοικογενειακή βία καθώς και το δικαίωμα να ζουν χωρίς βία. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να περιλαμβάνονται και οι ομοφυλόφιλοι άνδρες οι οποίοι αντιμετωπίζουν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

ΩΡΑ ΝΑ ΛΗΞΟΥΝ ΟΙ ΕΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δεν αφήνει υπαινιγμούς ούτε έχει κάποια «κρυφή ατζέντα». Είναι το αποτέλεσμα μακρών διαπραγματεύσεων, οι οποίες οδήγησαν στην υιοθέτησή της με τη συναίνεση όλων των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Βασίζεται σε πολιτικές και νομοθεσία που έχουν δοκιμαστεί και ελεγχθεί και έχουν παραγάγει θετικά αποτελέσματα στο επίπεδο των κρατών μελών.

■ Οι στόχοι της ορίζονται σαφώς στο άρθρο 1 και έγκεινται στην πρόληψη και δίωξη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας και στην προστασία από αυτή τη μορφή βίας. Αυτό σημαίνει αντιμετώπιση της βασικής ριζικής αιτίας, δηλαδή των ανισοτήτων μεταξύ γυναικών και ανδρών στις κοινωνίες μας. Για τον λόγο αυτόν, η σύμβαση περιέχει διάφορες διατάξεις οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση έμμονες ιδέες σχετικά με την κατωτερότητα των γυναικών σε σύγκριση με τους άνδρες και όσον αφορά τους αναμενόμενους ρόλους και τις συμπεριφορές των γυναικών και των ανδρών στη σφαίρα της ιδιωτικής και της δημόσιας ζωής.

■ Από την άποψη αυτή, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης δεν προωθεί μια ατζέντα η οποία θα «έθετε σε κίνδυνο» τον κοινωνικό ιστό και τις αξίες της κοινωνίας. Ούτε και επιβάλλει επιλογές ζωής σε γυναίκες ή άνδρες. Η σύμβαση δεν υποχρεώνει κανένα άτομο να υιοθετήσει συγκεκριμένο τρόπο ζωής, είτε αυτό επιθυμεί να είναι φροντιστής είτε γονέας είτε προτιμά μια λαμπρή καριέρα. Αντιτίθεται, ωστόσο, σε προσπάθειες που στοχεύουν:

- ▶ στον εγκλωβισμό των γυναικών και των ανδρών σε παραδοσιακούς ρόλους, περιορίζοντας την προσωπική, εκπαιδευτική και επαγγελματική τους ανάπτυξη και τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται στη ζωή εν γένει·
- ▶ στη δικαιολόγηση και τη διατήρηση της πατριαρχίας, των ιστορικά εξουσιαστικών σχέσεων των ανδρών έναντι των γυναικών, καθώς επίσης και σεξιστικών συμπεριφορών που αναχαιτίζουν την πρόοδο της ισότητας των φύλων·
- ▶ στην εναντίωση στην έννοια του δικαιώματος των γυναικών να ζουν χωρίς βία.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ: ΕΝΩΜΕΝΟΙ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΔΟΘΕΙ ΤΕΛΟΣ ΣΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

■ Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης έχει ήδη θετικό αντίκτυπο στις ζωές των γυναικών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το να καλούνται οι κυβερνήσεις να προλαμβάνουν τη βία κατά των γυναικών, να προστατεύουν και να υποστηρίζουν τα θύματα και να τιμωρούν τους δράστες στο πλαίσιο μιας συνολικής προσπάθειας να δοθεί τέλος σε αυτή τη μορφή βίας σημαίνει ανάκτηση της αξιοπρέπειας των γυναικών που έχουν καταστεί θύματα, αξία ύψιστης σημασίας σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Υ.Υ. κατά Τουρκίας, 2015), και μετάθεση της δράσης για τη διασφάλιση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών από το πλαίσιο της φιλανθρωπίας στο κέντρο της κρατικής πολιτικής.

■ Με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης έχουν κινηθεί οι σχετικές διαδικασίες και έχουν επιτευχθεί σημαντικές αλλαγές στη νομοθεσία, έχουν δημιουργηθεί νέες και καλύτερες υπηρεσίες για τα θύματα, έχει γίνει κατανομή πόρων και έχουν εντατικοποιηθεί οι προσπάθειες κατάρτισης. Απτά παραδείγματα σε χώρες όπου έχει εφαρμοστεί η Σύμβαση αποτελούν η υιοθέτηση νομοθετικών πράξεων που εισάγουν νέους ορισμούς για την επίμονη παρακολούθηση και τη σεξουαλική παρενόχληση, η τροποποίηση του ορισμού του βιασμού έτσι ώστε αυτός να στοιχειοθετείται με την απουσία συναίνεσης και όχι με την απόδειξη χρήσης βίας, η σύσταση δικτύων «συντονισμένης ανταπόκρισης σε επίπεδο κοινότητας» στο πλαίσιο των οποίων επαγγελματίες τους οποίους προσεγγίζουν τα θύματα παραπέμπουν την υπόθεση σε διεπιστημονική ομάδα προκειμένου να εξασφαλιστεί υποστήριξη, η δημιουργία γραμμών βοήθειας εθνικής εμβέλειας που λειτουργούν σε εικοσιτετράωρη βάση και καθοδηγούν τις γυναίκες στην εύρεση συμβουλευτικών υπηρεσιών που να παρέχονται όσο το δυνατόν πιο κοντά τους, η δημιουργία καταφυγίων με δημόσια χρηματοδότηση σε περιοχές όπου παλαιότερα δεν υπήρχαν, η εισαγωγή του γνωστικού αντικείμενου της βίας κατά των γυναικών στο πρόγραμμα σπουδών διαφόρων πανεπιστημιακών σχολών (νομική, ιατρική, νοσηλευτική, ψυχολογία, κοινωνιολογία κ.λπ.) και η παροχή ειδικής κατάρτισης σε δικαστές, εισαγγελείς και δικηγόρους με σκοπό την καλύτερη προστασία των γυναικών και τη βελτιωμένη πρόσβασή τους στα σχετικά ένδικα μέσα και βοηθήματα.

■ Γενικότερα, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης έδωσε το έναυσμα για βελτιωμένες πολιτικές, υπηρεσίες και δίκτυα διαλόγου σχετικά με τη βία που υφίστανται οι γυναίκες και τα κορίτσια και τον τρόπο υποστήριξης και εμψύχωσης τους. Επαγγελματίες όλων των επιπέδων (αρχές επιβολής του νόμου, κοινωνικές υπηρεσίες, συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες κ.λπ.) έχουν ωφεληθεί από τη νέα αυτή ώθηση και είναι μάρτυρες μιας ενισχυμένης ευαισθητοποίησης γύρω από το ζήτημα. Η ανάγκη για ανάληψη δράσης είναι πραγματική. Η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών θα πρέπει να αποτελεί έναν σκοπό που μας ενώνει όλους.

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας: πρόληψη βίας, προστασία θυμάτων και ποινική δίωξη δραστών για την αντιμετώπιση αυτής της σοβαρής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο επιφανέστερος οργανισμός προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ευρωπαϊκής ηπείρου. Περιλαμβάνει 47 κράτη μέλη, 28 από τα οποία είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ένα σύμφωνο που έχει σχεδιαστεί για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE